ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“ – БЪЛГАРИЯ
НАУЧНИ ТРУДОВЕ, КН. 7, ТОМ 6, 2024 – ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
PAISII HILENDARSKI UNIVERSITY OF PLOVDIV – BULGARIA
SCIENTIFIC WORKS, BOOK 7, VOL. 6, 2024 – FACULTY OF LAW

DOI 10.69085/NTP20246239

СПИРАНЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО ПО ИСКАНЕ НА ПЪРВОНАЧАЛНИЯ ВЗИСКАТЕЛ В СЛУЧАИТЕ НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ НА ВЗИСКАТЕЛИ В ИЗПЪЛНИТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

Румен Неков, докторант
Пловдивски университет

Резюме: Настоящата студия е фокусирана върху проблемите, които практиката поставя във въпрос № 2 от тълк. д. № 2/2023 г. на ОСГТК на ВКС.

Ключови думи: спиране и прекратяване на изпълнението; първоначален взискател; присъединен взискател; права на присъединен взискател при спиране и прекратяване на изпълнението

SUSPENSION AND TERMINATION OF AN ENFORCEMENT PROCEDURE UPON THE REQUEST OF THE INITIAL CREDITOR IN CASE OF JOINDER OF CREDITORS IN THE SAME ENFORCEMENT PROCEDURE

Rumen Nekov, PhD student
University of Plovdiv

Abstract: The paper focuses on the issues which the jurisprudence addresses in question No. 2 of interpretative case No. 2/2023 of GACC of the SCC.

Keywords: suspension and termination of an enforcement procedure; initial creditor; joint creditor; rights of joint creditor in case of suspension and termination of enforcement procedure

I. Общи бележки

Изминаха близо девет години от постановяването на първия тълкувателен акт по въпроси на гражданското изпълнително производство – ТРОСГТК № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ВКС (накратко – ТРОСГТК № 2/2013). Той беше последван както от поредица други тълкувателни процедури, пряко или косвено касаещи материята на изпълнителния процес[1], така и от значителен обем казуална практика на ВКС по чл. 290 ГПК и по чл. 73, ал. 4 ЗЧСИ.

Обемът на натрупаната практика потвърди, че изпълнителният процес е и си остава една „алхимия на правните фокуси“[2].

Най-новото тълкувателно дело – **тълк. д. № 2/2023 г. по описа на ОСГТК на ВКС**, образувано с разпореждане от 09.03.2023 г. на председателя на ВКС по предложение от председателя на Висшия адвокатски съвет (чл. 125 във вр. с чл. 124, ал. 1, т. 2 ЗСВ) – също не прави изключение, потвърждавайки сложността на проблемите на гражданския изпълнителен процес и изключителната динамика в правоприлагането.

Пред тълкувателния форум са поставени три въпроса, по които е натрупана противоречива съдебна практика. Единият от тях, който ще бъде обект на настоящото изложение, е въпрос № 2, а именно: *„Необходимо ли е съгласие на присъединените взискатели в изпълнителното производство при направено искане от първоначалния взискател за спиране/прекратяване в хипотезата на 432, ал. 1, т. 2, респективно чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК“.*

В съдебната практика са се оформили две противоположни становища по поставения въпрос[3].

---

[1] Например ТР № 5/18.05.2017 г. на ОСГК на ВКС по тълк. д. № 5/2015 г.; ТР № 3/10.07.2017 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 3/2015 г.; т. 3 от ТР № 7/31.07.2017 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 7/2014 г.; т. 3 от ТР № 1/10.07.2018 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 1/2015 г.; ТР № 4/11.03.2019 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 4/2017 г.; ТР № 6/20.05.2022 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 6/2020 г.; ТР № 3/28.03.2023 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 3/2020 г.; ТР № 2/22.11.2022 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 2/2021 г.

[2] Така го обозначава още **Диков, Л.** в предговора на **Павлов, П., С. Парлапанов.** Коментар на изпълнителното производство. С., Книпеграф (Dikov, L. foreword in: Pavlov, P., S. Parlapanov. Komentar na izpalnitelnoto proizvodstvo. S., Knipegrafa), 1936.

[3] Вж. противоречивата съдебна практика, систематизирана в искането за приемане на тълкувателно решение, което е депозирано на 28.02.2023 г. от Висшия адвокатски съвет – www.vks.bg.

Според ***първото становище*** при направено от взискателя искане за спиране/прекратяване съдебният изпълнител е длъжен да постанови спиране/прекратяване на изпълнението, независимо какво е становището на присъединения взискател – неговата воля да иска спиране/прекратяване на изпълнението не зависи и не може да зависи от становището на присъединените взискатели.

Според ***второто становище*** спирането/прекратяването по искане на взискателя в хипотезата на чл. 432, ал. 1, т. 2 ГПК/чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК може да бъде осъществено само при наличието на съгласие на всички взискатели.

В изложението са изведени съображения в подкрепа на първото становище, като са направени някои допълнителни уточнения. При обосноваване на тълкувателния извод е осъществен кратък историкоправен преглед на нормативната уредба и са разгледани становищата в доктрината и натрупаната съдебна практика на ВКС и на ВС при действието на Закона за гражданското съдопроизводство от 1892 г.[4] и от 1930 г.[5] (ЗГС), съответно Гражданския процесуален кодекс от 1952 г.[6] (ГПК-1952).

II. Преглед на становищата при действието на отменените процесуални закони

Краткият историкоправен преглед показва, че противоречивото доктринерно и юриспруденциално тълкуване на правната уредба датира още от Закона за гражданското съдопроизводство (1892 г., впоследствие и от 1930 г.). Така например, анализирайки *чл. 839 ЗГС-1892 (отм.),* **Х. Вълчанов** приема, че *„изпълнението се спира или прекратява частично, когато имаме по него няколко взискатели и няколко длъжници, спрямо някои от които е постановено спирането или прекратяването на изпълнението, освен ако взискането е неделимо както между взискателите, така и между длъжниците. Когато пък настъпят факти, които допускат прекратяването или спирането на изпълнението спрямо някои от взискателите, то това не трябва да се прилага*

[4] Обн. ДВ, бр. 31 от 8.02.1892 г., отм.
[5] Обн. ДВ, бр. 246 от 1.02.1930 г., отм.
[6] Обн. Изв., бр. 12 от 8.02.1952 г., отм.

и спрямо останалите другари, защото нито ги ползва, нито ги вреди“[7].

Известен нюанс се наблюдава във виждането на **Н. Живков**, който, тълкувайки систематично текстовете на *чл. 648, пр. 2 във вр. с чл. 713 ЗГС-1930 (отм.)*, изтъква, че *„[...] съгласието на присъединените ищци по изпълнението е необходимо само когато се касае до спиране извършването на проданта, а не и когато се иска спирането на другите предхождащи проданта действия [...]. Съгласието за спиране може да бъде дадено за конкретно изпълнително действие – спиране на проданта на описания вече имот, но да може да се движи спрямо другите длъжници по делото или спрямо същия длъжник за опис на друг имот. То може да засяга и конкретен само имот. Но то може да се отнася и за цялото изпълнение – да не може да се движи въобще самото дело“*[8].

Проф. Д. Силяновски пък приема, че *„при другарство, в истински смисъл на думата, или при присъединение на кредитори според общоприетото мнение, за да се постанови спирането, нужно е съгласието на всички, т.е. всеки един от тях да е направил искане за спиране на изпълнението. Според нас обаче, понеже при другарството, както и при присъединение на кредитори, се касае всъщност до толкова отделни и независими процесуални правоотношения, колкото е броят на другарите или на присъединилите се кредитори, няма пречка да се постанови спиране само по отношение на оня от тях, който е направил искане за спиране, а по отношение на останалите делото да продължи. Съгласието на всички ищци по изпълнението ще бъде необходимо само в случаите, гдето това изрично се предписва от закона. Така например според чл. 713 ЗГС, за да се спре проданта, необходимо е съгласието на всички ищци по изпълнението. Веднага трябва да се добави,*

[7] **Вълчанов, Х.** Изпълнително съдопроизводство според К. Аненков, руски процесуалист. С предговор от д-р Т. Кулев, проф. от Софийски университет. С., Печатница „Дневник“, „Утро“ и „Заря“ (Valchanov, H. Izpalnitelno sadoproizvodstvo spored K. Anenkov, ruski protsesualist. S predgovor ot d-r T. Kulev, prof. ot Sofiyski universitet. S., Pechatnitsa „Dnevnik“, „Utro“ i „Zarya“), 1922, с. 38.

[8] ***Живков, Н.*** Спиране изпълнението според ЗГС, ЗОДЗК и постановленията на Министерския съвет, издадени съгласно чл. 33 от З. гр. мобилизация. С., Печ. „Борис Т. Петров“ (Zhivkov, N. Spirane izpalnenieto spored ZGS, ZODZK i postanovleniyata na Ministerskia savet, izdadeni saglasno chl. 33 ot Z. gr. mobilizatsia. S., Pech. „Boris T. Petrov“), 1942, с. 94.

че ако изпълнението е било спряно по искането на ищеца, който е движил производството, последното може да продължи своя понататъшен ход по искане на друг кредитор, но той в случая ще трябва да внесе всички необходими разноски за извършване на следващите изпълнителни действия"[9].

Според практиката на ВКС по тълкуването и прилагането на *чл. 648, пр. 2 ЗГС-1930 (отм.)* първоначалният ищец по изпълнението не може да прекратява започнатото изпълнение без съгласието на присъединилите се към изпълнението кредитори. **Те имат право да продължат изпълнението** въпреки направеното от първоначалния ищец по изпълнението искане за прекратяване (така изрично **р. 44-27-III о. на ВКС**)[10].

Същевременно по повод възможността за отлагане на проданта, уредена в чл. 713 ЗГС-1930 (отм.), се приема, че започнатото изпълнение може да се отложи само по искане на всички ищци по изпълнението, без да може да се прави разлика между кредиторите. В това отношение правата на привилегирования кредитор по чл. 782 (р. 511–30–III о. на ВКС) и на ипотекарния кредитор, който е започнал изпълнението (р. 800–27–III о.), са еднакви с правата на присъединилите се впоследствие обикновени, респ. хирографарни кредитори[11].

---

[9] **Силяновски, Д.** Гражданско съдопроизводство. Том IV. Изпълнително производство. С. Университетска печатница (Silyanovski, D. Grazhdansko sadoproizvodstvo. Tom IV. Izpalnitelno proizvodstvo. S. Universitetska pechatnitsa), 1946, 66 – 67.

[10] Цитирано по: **Сталев, Ж., М. Андреев.** Закон за гражданското съдопроизводство със синтез на юриспруденцията. С. (Stalev, Zh., M. Andreev. Zakon za grazhdanskoto sadoproizvodstvo sas sintez na yurisprudentsiyata. S.), 1946, с. 468. **Кънев, Д., Й. Паппо.** Наръчник по Закона за гражданското съдопроизводство с всичките му изменения до днес. Нови и стари текстове, библиография и касационна практика. Бургас (Kanev, D., Y. Pappo. Narachnik po Zakona za grazhdanskoto sadoproizvodstvo s vsichkite mu izmenenia do dnes. Novi i stari tekstove, bibliografia i kasatsionna praktika. Burgas), 1936, с. 266 представят това решение по друг начин: „Всички кредитори се считат другари в изпълнителното производство, независимо от това дали по тяхно искане то е наченато, или са се присъединили към него. Поради това прекратяването на производството не може да стане само със съгласието на някои от кредиторите".

[11] Цитирано по: **Сталев, Ж., М. Андреев.** Цит. съч., с. 497. **Павлов, П., Сп. Парлапанов.** Коментар на изпълнителното производство. С предговор от проф. д-р Л. Диков. С., Книпеграф (Komentar na izpalnitelnoto proizvodstvo. S predgovor ot prof. d-r L. Dikov. S., Knipegraf), 1936, с. 99, също приемат, че е необходимо съг-

По време на действието на отменения Граждански процесуален кодекс от 1952 г. **проф. Ж. Сталев** обосновава господстващото разбиране, че *„[...] след присъединяването прекратяването и спирането на изпълнението зависи вече не само от волята на взискателя, започнал изпълнението, но от волята на всички присъединили се кредитори, тъй като и те са взискатели, чиито права се осъществяват посредством висящото изпълнително производство“*[12].

В бележка под линия проф. Сталев критикува **Решение № 1607/25.09.1953 г. на ВС по гр. д. № 3092/1953 г., I г. о.**, в което е застъпено, че първоначалният взискател може да иска отлагане на публичната продан, без да е нужно за това съгласието на присъединилите се кредитори.

Накратко, казусът, разгледан в цитираното решение[13], е следният: кредиторът е поискал отлагането на втора публична продан, след като е била вече започнала, и то без съгласието на останалите кредитори. Върховният съд е счел, че взискателят има право както да иска извършването на допустимите от закона изпълнителни действия, така и да иска отлагането им – следователно уважаването на такива искания поначало не съставлява закононарушение, освен ако противоречи на изричен законов текст. В случая според съда взискателят е имал право да иска отлагането на проданта и съдебният изпълнител е бил длъжен да се съобрази с това искане, без да е необходимо да се иска съгласието на присъединените взискатели. Според ВС по смисъла на закона изпълнителното производство се движи от взискателя, а присъединените кредитори участват в производството само за да обезпечат правото си да участват в разпределението на сумите, придобити от изпълнението.

ласието както на тези взискатели, по молба на които е образувано изпълнителното дело, така и на онези, които са се присъединили към производството, независимо дали преди или след насрочване на проданта.

[12] **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Граждански процес. Том II. Изпълнително производство, обезпечително производство, особени искови производства, охранителни производства, държавен арбитраж. С., Наука и изкуство (Stalev, Zh. – Silyanovski, D., Zh. Stalev. Grazhdanski protses. Tom II. Izpalnitelno proizvodstvo, obezpechitelno proizvodstvo, osobeni iskovi proizvodstva, ohranitelni proizvodstva, darzhaven arbitrazh. S., Nauka i izkustvo), 1956, с. 198.

[13] Мотивите са цитирани по **Николаев, Хр.** Изпълнително производство. Съдебна практика. С., Сиби (Nikolaev, Hr. Izpalnitelno proizvodstvo. Sadebna praktika. S., Sibi), 2009, с. 250.

В доктрината по ГПК-1952 (отм.) съществува и становище, че искане за спиране на изпълнението може да направи първоначалният взискател, без да е нужно съгласието на останалите присъединили се взискатели[14].

В сетнешните курсове по гражданскопроцесуално право е застъпено гореизложеното разбиране, че без съгласието на присъединения кредитор взискателят не може по свое искане да спре или прекрати изпълнителния процес, нито да отложи изпълнението[15].

---

[14] **Мутафчиев, Г.** Граждански процес. Изпълнително производство. С., Нова звезда (Mutafchiev, G. Grazhdanski protses. Izpalnitelno proizvodstvo. S., Nova zvezda), 2005, с. 69. На с. 68 от това съчинение авторът цитира становището на проф. Силяновски, според когото няма пречка да се постанови спиране само по отношение на този, който е направил искане за спиране. В по-ранно съчинение **Мутафчиев, Г.** Изпълнително производство на НРБ. Сравнителноправно изследване. С., УИ „Св. Климент Охридски“ (Mutafchiev, G. Izpalnitelno proizvodstvo na NRB. Sravnitelnopravno izsledvane. S., UI „Sv. Kliment Ohridski“), 1989, с. 134, споделя виждането на проф. Сталев, като цитира вече известната практика на ВС; на предходната страница (с. 133) авторът изтъква, че присъединяването е другарство в изпълнителното производство.

[15] Вж. напр. **Сталев, Ж.** Българско гражданскопроцесуално право. С., УИ „Св. Климент Охридски“ (Stalev, Zh. Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo. S., UI „Sv. Kliment Ohridski“), 1994, с. 693; **Сталев, Ж., А. Мингова, В. Попова, Р. Иванова.** Българско гражданскопроцесуално право. Осмо издание. С., Сиела (Stalev, Zh., A. Mingova, V. Popova, R. Ivanova. Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo. Osmo izdanie. S., Siela), 2006, с. 851; **Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова.** Българско гражданскопроцесуално право. Девето преработено и допълнено издание. Първо по действащия ГПК. С., Сиела (Stalev, Zh., A. Mingova, O. Stamboliev, V. Popova, R. Ivanova. Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo. Deveto preraboteno i dopalneno izdanie. Parvo po deystvashtia GPK. S., Siela), 2012, с. 1122. Прави впечатление обаче, че в десетото издание то отсъства. Това тълкуване на уредбата се споделя и от **Градинарова, Т.** Гражданско изпълнително производство (курс лекции). Първа част. Р., РУ (Gradinarova, T. Grazhdansko izpalnitelno proizvodstvo (kurs lektsii). Parva chast. R., RU), 2015, с. 314. **Митева, Д.** – В: **Пунев, Бл. и др.** Граждански процесуален кодекс. Приложен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика. Второ преработено и допълнено издание. С., Труд и право (Miteva, D. – Punev, Bl. i dr. Grazhdanski protsesualen kodeks. Prilozhen komentar. Problemi na pravoprilaganeto. Analiz na sadebnata praktika. Vtoro preraboteno i dopalneno izdanie. S., Trud i pravo), 2017, с. 1037 и сл. ЕПИ Online пък като че ли приема, че в определени случаи волята на присъединените взискатели следва да бъде отчетена, но и че същевременно трябва да се сподели практиката, че процесът се прекратява само по отношение на взискателя, десезирал съдебния изпълнител, а изпълнителните правоотношения с останалите присъединени взискатели с изпълнителни титули се запазват. Обсъждайки конкретно основание за прекратяване, **Иванов, Д.** После-

В подкрепа на това разбиране всякога се цитира Решение № 1544/07.09.1967 г. на ВС по гр. д. № 1073/1967 г., I г. о.

Накратко, случаят, разгледан в цитираното решение, и съображенията към последното са следните[16]: контролиращият съд е отменил две резолюции на съдебния изпълнител (за вдигане на наложен запор върху заплатата на длъжника и за отказ да върне на длъжника постъпили от запора парични суми, мотивиран с обстоятелството, че тези суми следва да се считат постъпили и по присъединено изпълнително дело, по което взискателят е друг, а последният не е дал съгласието си за връщането на сумите). Върховният съд приема категорично, че всички постъпили по първото дело суми се считат постъпили и по второто, а щом това е така, с тях не може да се разпорежда само взискателят по първото дело; що се касае до спирането, съдът посочва, че същото означава, че сумите не следва да се предават на взискателя, но не и че следва да се върнат на длъжника, тъй като спирането запазва положението на делото в състоянието, в което го е заварило.

Видно е прочее, че ***от две частни хипотези***, каквито са:

- случаят, разгледан в Решение № 1607/25.09.1953 г. на ВС по гр. д. № 3092/1953 г., I г. о. (отлагане на обявена публична продан без съгласието на присъединените кредитори),
- респективно казусът, предмет на Решение № 1544/07.09.1967 г. на ВС по гр. д. № 1073/1967 г., I г. о. (относно въпроса за процесуалните последици от прекратяването на конкретен изпълнителен способ (запор върху работна заплата) и от спирането на изпълнението),

се извежда по индуктивен път правилото, че без съгласието на присъединените кредитори първоначалният взискател не може ед-

---

дици от прекратяването на изпълнителното производство в хипотезата на чл. 433, ал. 1, т. 3 ГПК спрямо присъединените взискатели (Ivanov, D. Posleditsi ot prekratyavaneto na izpalnitelnoto proizvodstvo v hipotezata na chl. 433, al. 1, t. 3 GPK spryamo prisaedinenite vziskateli. – е-портал „Грамада“) приема, че при обезсилване на изпълнителния лист при наличие на присъединени кредитори, независимо дали с изпълнителен титул или по право в хипотезите на чл. 458 и 459 ГПК, изпълнението следва да се прекратява само спрямо кредитора, посочен в обезсилените изпълнителен титул, докато спрямо присъединените кредитори делото следва да остане висящо.

[16] Мотивите към цитираното решение са цитирани по **Николаев, Хр.** Цит. съч., с. 105.

нолично да спре или прекрати изпълнителния процес, нито да отложи принудителното изпълнение.

III. Аргументи за извеждане на отговора на въпрос № 2 от тълк. д. № 2/2023 г. на ОСГТК на ВКС

Отговорът на поставеното тълкувателно питане предполага да се съобрази процесуалното положение на кредиторите в изпълнителното производство.

Аксиоматично е положението, че дори ***неколцина кредитори*** да търсят едновременно удовлетворяване на притезанията си в рамките на едно изпълнително дело, ***всеки един от тях несъмнено е самостоятелна страна в отделно процесуално правоотношение*** с изпълнителния орган[17]. Безспорно за осъществяването на всяко притезание, удостоверено с изпълнителен лист или друг признат от закона юридически акт, съществува отделно право на принудително изпълнение и упражняването на всяко право на принудително изпълнение дава повод за отделен изпълнителен процес като система от процесуални права и задължения, чрез които той се развива[18]. Тази процесуална характеристика има своето конституционно основание (чл. 56 Конституцията), доколкото правото на принудително изпълнение е проявление на правото на защита – ***всеки правен субект, засегнат от конкретно правонарушение***, разполага с възможност сам да защити своите права и законни интереси, като упражни самостоятелно правото си на защита[19].

---

[17] **Попова, В.** – В: **Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова.** Българско гражданскопроцесуално право. Десето преработено и допълнено издание. Второ по действащия ГПК. С., Сиела (Popova, V. – Stalev, Zh., A. Mingova, O. Stamboliev, V. Popova, R. Ivanova. Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo. Deseto preraboteno i dopalneno izdanie. Vtoro po deystvashtia GPK. S., Siela), 2020, с. 1066, приема, че: „[...] въпреки общото производство (дело), в този случай имаме различни изпълнителни производства (дела), различни изпълнителни правоотношения, обединени в едно общо дело. Те се различават помежду си било по своя предмет, било по своите страни. Когато чрез един и същи изпълнителен способ се осъществяват притезанията на няколко взискатели, говорим за субективно съединяване на изпълнителни дела“. Детайлното разглеждане на въпроса за процесуалноправното положение на кредиторите (в т.ч. и сравненията с института на другарството в исковия процес) надхвърля рамките на настоящото изложение и заслужава отделно внимание.

[18] Вж. **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Цит. съч., с. 86.

[19] Основното право на защита по чл. 56 Конституцията не е предоставено абстрактно на гражданина, а възниква в конкретна ситуация, при която са нарушени негови

В случаите, в които се търси едновременно реализиране на отговорността на длъжника от двама или повече кредитори (чл. 133 ЗЗД във вр. с чл. 442 ГПК), ***общото между последните е еднаквостта на обекта, от който те целят да получат удовлетворение***[20]. Имуществениият обект, от своя страна, е неразривно свързан с приложимите начини на изпълнение (изпълнителни способи), уредени в ГПК. В този контекст, така както по своето естество всеки изпълнителен способ срещу определено секвестируемо имущество на длъжника представлява особен изпълнителен процес, който се урежда от важащите само за него особени правила, както и от общите правила относно всички изпълнителни способи[21], така и принудителното изпълнение по искане на всеки един от взискателите съставлява самостоятелен изпълнителен процес, в рамките на който страната може да извършва самостоятелни процесуални действия, съответно – да настъпват самостоятелни основания за неговото спиране и прекратяване. Така например не съществува никаква пречка изпълнението по отношение на първоначалния взискател да се прекрати поради това, че изпълнителният лист в негова полза е бил обезсилен (чл. 433, ал. 1, т. 3 ГПК) или че длъжникът е платил преди започване на изпълнителното производство (чл. 433, ал. 1, т. 1 ГПК); не съществува пречка длъжникът или друг кредитор успешно да оспори вземането на присъединен кредитор (чл. 439, ал. 1 във вр. с чл. 433, ал. 1, т. 7 ГПК, чл. 464 ГПК); принудителното осъществяване на изпълняемото право на първоначалния взискател или на когото и да било от присъединените да бъде спряно по силата на съдебен акт (чл. 432, ал. 1, т. 1 ГПК) или поради настъпване на смъртта на взискателя (чл. 432, ал. 1, т. 3 във вр. с чл. 229, ал. 1, т. 2 ГПК) и т.н. Във всички тези случаи юридическото основание за спиране или прекратяване на изпълне-

права и законни интереси. В съдържанието му е включена възможността засегнатият, лично или чрез упълномощено лице, да осъществи действия, насочени към адекватно противодействие на нарушението или заплахата (РКС № 14/04.11.2014 г. по конст. д. 12/2014 г.; РКС № 13/13.10.2012 г. по конст. д. 6/2012 г.; РКС № 11/30.04.1998 г. по конст. д. № 10/1998 г.).

[20] Така и **Силяновски, Д.** Цит. съч., с. 20.

[21] Това разбиране е трайно възприето в тълкувателната практика: вж. ТРОСГК № 45/25.06.1969 по гр. д. № 41/1969 на ВС, както и мотивите към т. 2 от ТРОСГТК № 3/10.07.2017 по тълк. д. № 3/2015 г. на ВКС.

нието не засяга правото на принудително изпълнение на друг(и) кредитор(и) – то касае единствено процесуалните права на конкретния кредитор, по отношение на когото съответните правнорелевантни факти от хипотезиса на правната норма са настъпили; правните последици от спирането и прекратяването на изпълнението настъпват единствено в неговата правна сфера. Същото следва да важи и в случаите, в които първоначалният взискател сам избере да изостави изпълнението (било като поиска прекратяване в цялост на заведеното от него изпълнително дело, било като поиска преустановяване на определен изпълнителен способ – напр. изпълнението върху конкретна вещ, определено вземане или права върху обекти на индустриална собственост на длъжника), съответно поиска временно да бъде преустановено извършването на изпълнителни действия за удовлетворяване на изпълняемото му право. Тези процесуални действия (искания) по чл. 432, ал. 1, т. 2 и чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК несъмнено са израз на свободата на разпореждане със собственото му публично преобразуващо право – правото на принудително изпълнение[22]. При отправянето на тези искания от страна на първоначалния взискател всеки един от присъединилите се взискатели разполага с процесуално право да продължи вече започнат изпълнителен способ (като например поиска извършване на опис или обявяване на публична продан на вече възбранен имот; получи или участва в разпределение на вече постъпили суми от запор на вземане и т.н.) – арг. от изричната разпоредба на чл. 457, ал. 1 ГПК, съгласно която присъединилият се взискател има същите права в изпълнителното производство, каквито има първоначалният взискател[23]. Този извод се потвърждава

[22] Разглеждайки трите схващания в практиката по въпроса за прекратяването по реда на чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК в случаите на присъединяване на кредитори, **Градинарова, Т.** – В: **Градинарова, Т. и др.** Актуални проблеми на гражданския изпълнителен процес. Приложен коментар. Анализ на съдебната практика. С., Труд и право (Gradinarova, T. – Gradinarova, T., i dr. Aktualni problemi na grazhdanskia izpalnitelen protses. Prilozhen komentar. Analiz na sadebnata praktika. S., Trud i pravo), 2023, 217 – 218, също приема, че всеки един от кредиторите, включително първоначалният, има право да се разпореди с упражненото право на принудително изпълнение, като го оттегли чрез молба за прекратяването му.

[23] Не може да се сподели в тази връзка виждането, изразено от Висшия адвокатски съвет в становището по тълк. д. № 2/2023 г. на ОСГТК ВКС, с. 7 – 9 (https://www.vas.bg/p/s/t/stanovishte-td2-2023-osgktk-vks-12964.pdf). Проведеното

и от специалните норми на чл. 454, ал. 2, чл. 455, ал. 2, изр. 1, чл. 490, ал. 3, чл. 510, изр. 2 ГПК.

Противоположният тълкувателен извод – че спирането/прекратяването по искане на взискателя в хипотезата на 432, ал. 1, т. 2 ГПК/чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК може да бъде осъществено само при наличието на съгласие на всички взискатели – поставя резонния контролен въпрос за правните последици при липса на подобно съгласие. В случай че присъединените взискатели откажат изрично или не изразят изобщо процесуална воля за спиране/прекратяване на изпълнението (съответно на конкретен изпълнителен способ) в дадения им от съдебния изпълнител срок, са възможни две разрешения: а) или спиране/прекратяване на изпълнението изобщо да не настъпва, включително и по отношение на първоначалния взискател, изявил изрична воля за това; б) или спиране/прекратяване на изпълнението да настъпва само по отношение на първоначалния взискател, изявил нарочна воля за това, а за

систематично тълкуване на разпоредбите на чл. 457, ал. 1 във вр. с чл. 433, ал. 1, т. 2 и чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК не може да доведе до различен извод. Изходната теза, че се спира/прекратява цялото изпълнително производство, не отчита различните процесуални правоотношения между взискателите, от една страна, и съдебния изпълнител – от друга. Именно в съдържанието на самостоятелните процесуални правоотношения се включват „същите права в изпълнителното производство, каквито има първоначалният взискател" по смисъла на законовото правило на чл. 457, ал. 1 ГПК. Употребеният в нея израз „същите права" по никакъв начин не означава, че става дума за еднакви процесуални права. Така например кредиторът с предходно наложена обезпечителна мярка, който се смята за присъединен взискател, когато принудителното изпълнение е насочено върху предмета на обезпечението (вж. чл. 459, ал. 1, изр. 1 ГПК), няма процесуално право да иска извършването на изпълнителни действия върху обезпеченото или върху друго имущество, защото все още не разполага с признато право на принудително изпълнение (чл. 426, ал. 1 и 2 ГПК). Прочее основният гражданскопроцесуален принцип на равенство на страните (чл. 9 ГПК, чл. 121, ал. 1 КРБ), чиято конкретна проекция в изпълнителния процес досежно активната страна по изпълнението (взискателят) според мен се явява нормата на чл. 457, ал. 1 ГПК, също не означава, че на страните в производството са предоставени еднакви процесуални права – вж. **Стамболиев, О.** Принципи на гражданския процес (Stamboliev, O. Printsipi na grazhdanskia protses. – Pravna misal). – Правна мисъл, 2008, № 1, с. 10. В случая първоначалният взискател се разпорежда единствено и само със собственото си процесуално право на принудително изпълнение, но не може да засегне процесуалните права на останалите взискатели. По негов почин не може едностранно да се засегнат и материално- и процесуалноправните последици от вече приложените изпълнителни способи (предприетите изпълнителни действия).

присъединените взискатели изпълнителното дело (правоотношение) да остава висящо с възможност за извършване на всички допустими процесуални действия.

Ако възприемем първия подход, първоначалният взискател би се превърнал в заложник на волята на присъединените взискатели, тъй като не би могъл по своя воля да десезира изпълнителния орган (причините за това десезиране са ирелевантни – спогодба с длъжника, опрощаване на дълга, извънсъдебно плащане, съглашения за разсрочване или отсрочване на дълга, надаряване, отказ поради морални съображения и др.). Подобно положение противоречи на принципа на диспозитивното начало (чл. 6 ГПК), който без съмнение намира приложение и в изпълнителния процес – съдебният изпълнител дава защита, когато тази защита е поискана, в рамките, в които тя е поискана, и дотогава, докато е искана от взискателя. Освен това по този начин съгласието на другите активни страни в изпълнителното производство би се въздигнало във вътрешнопроцесуално условие, каквото не е уредено от закона – срв. чл. 432, ал. 1, т. 2, чл. 433, ал. 1, т. 2 (чийто текст е неслучаен: „по искане на взискател**я**“; „взискател**ят** е поискал това писмено“) с новелите на чл. 229, ал. 1, т. 1 и чл. 231, ал. 1 ГПК (в които се предвижда „по съгласие на **страните**“; „**общо съгласие на страните**“).

Вторият подход отчита свободата на упражняване на личните процесуални права и потвърждава извода, че при присъединяване на кредитори са налице множество процесуални (изпълнителни) правоотношения, в чието съдържание се включват всички процесуални права, каквито има и първоначалният взискател (чл. 457, ал. 1 ГПК). Искането за спиране/прекратяване е израз на свободно упражняване на правото на принудително изпълнение. Последното е конкретно проявление на универсалното процесуално право на защита, което е гарантирано на конституционно и международноправно равнище (чл. 56 КРБ, чл. 6, § 1 ЕКПЧ, чл. 8 ВДПЧ, чл. 14, т. 1 МПГПП). Ограничаването на възможностите за неговото упражняване е юридически нетърпимо.

На този фон може да се направи и едно удачно сравнение с процесуалното положение на неколцината длъжници по изпълнението, срещу които е образувано едно канцеларско изпълнително дело. В случай на множество солидарни длъжници в изпълнителното производство основание за прекратяване по чл. 433, ал. 1, т.

8 ГПК (перемпция) може да настъпи само по отношение на тези от тях, срещу които не са предприемани изпълнителни действия в продължение на две години, и независимо от това, че в същия период изпълнителни действия са предприемани срещу останалите длъжници[24], в който смисъл следва да е и отговорът на въпрос № 1 по тълк. д. № 2/2023 г. на ОСГТК на ВКС[25].

Подобно на различните кредитори в едно изпълнително производство, солидарните длъжници също са отделни страни в отделни изпълнителни правоотношения със съдебния изпълнител[26]. Тъждество между материалноправното положение и процесуалното положение на солидарните длъжници няма. Кредиторът може да избере да заведе производство само срещу един от длъжниците за

[24] Възгледът, че срокът за прекратяване на изпълнителното производство поради перемирането му започва да тече от последното валидно изпълнително действие *спрямо всеки от един от длъжниците* (предвид различните изпълнителни правоотношения), се поддържа от **Русчев, Ив.** Престацията. С., Парадигма (Ruschev, Iv. Prestatsiyata. S., Paradigma), 2021, с. 502, както и от **Голева, П.** Въпросът за перемпцията в изпълнителното производство по отношение на солидарните длъжници (по повод тълкувателно дело № 1 от 2023 г. на ОСГТК на Върховния касационен съд) (Goleva, P. Vaprosat za peremptsiyata v izpalnitelnoto proizvodstvo po otnoshenie na solidarnite dlazhnitsi (po povod talkuvatelno delo № 1 ot 2023 g. na OSGTK na Varhovnia kasatsionen sad – Targovsko i obligatsionno pravo). – Търговско и облигационно право, 2023, № 7, която приема, че правилно е първото становище (вж. в бел. № 25) на съдилищата както според буквалното, логическото, телеологичното, така и според историческото тълкуване.

[25] По този въпрос становищата в практиката, обобщени в разпореждането от 09.03.2023 г. за образуване на тълк. д. № 2/2023 г. по описа на ОСГТК на ВКС, са следните: Според първото становище, възприето в съдебната практика, в случаите на множество солидарни длъжници по едно и също изпълнително дело прекратяване на изпълнението може да настъпи по отношение както на всички, така и само на някои от тях. Срокът по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК тече самостоятелно за всеки длъжник, като предприетите изпълнителни действия по отношение на един от длъжниците са без правно значение и последици спрямо останалите. Според другото становище срокът по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК тече общо за всички солидарни длъжници по делото, а не поотделно за всеки един от тях. След като има едно изпълнително дело, поисканите действия от взискателя се отнасят общо за всички длъжници, поради което няма как за един длъжник да важи един срок, а за друг да важи друг срок.

[26] В този смисъл изрично например р. № 83/11.04.2018 по гр. д. № 1667/2017, IV г. о. ВКС; р. № 48/14.07.2016 по т. д. № 404/2015, II т. о. ВКС. Това се подкрепя и от възприетото разбиране в мотивите и диспозитива на т. 5, б. в) на ТРОСГТК № 4/18.06.2014 по тълк. д. № 4/2013 на ВКС.

цялата сума; може да избере да предприеме изпълнение и срещу всички[27]. Това обаче по никакъв начин не променя факта, че са налице самостоятелни материални и процесуални правоотношения с всеки един от солидарните длъжници[28]. Солидарността не предпоставя общо дело (исково, заповедно, изпълнително) срещу солидарните длъжници. Противното би означавало, че завеждането на осъдителен иск/извършването на изпълнителни действия срещу имуществото на един от солидарните длъжници (което е основание за прекъсване на давността по отношение само на него – чл. 125, ал. 1 във вр. с чл. 116, б. б), пр. 1/б. в) ЗЗД) се превръща в юридически факт с абсолютно действие, какъвто нито материалният (ЗЗД), нито процесуалният закон (ГПК) уреждат.

При това положение, ако е допустимо настъпване на спиране/прекратяване на изпълнението само спрямо един от длъжниците по изпълнението, се поставя резонният въпрос защо това да е невъзможно по отношение на една от насрещните страни по делото – първоначалния взискател[29]?

---

[27] Независимо от вида на юридическия факт, пораждащ солидарността, за последната е характерно, че кредиторът може да иска изпълнение на престацията от всеки от длъжниците (арг. от чл. 122, ал. 1 ЗЗД; вж. и **Калайджиев, А.** Облигационно право. Обща част. Шесто издание. С., Сиби (Kalaydzhiev, A. Obligatsionno pravo. Obshta chast. Shesto izdanie. S., Sibi), 2013, с. 578). В тази връзка точното изпълнение на едно от солидарните задължения прекратява не само това задължение, но и останалите (чл. 123, ал. 1, изр. 1 ЗЗД), а ако кредиторът е получил част от престацията от един от длъжниците, той може да търси разликата от останалите (в този смисъл вж. например опр. № 864/05.12.2013 по ч. т. д. № 4243/2013, I т. о. ВКС).

[28] Понастоящем, въпреки че длъжниците по изпълнението може да са няколко и (може да) се образува едно изпълнително дело, това не променя принципната постановка, възприета от проф. Сталев в цитираното в бел. № 18 съчинение, че: *„За осъществяването на всяко притезание съществува отделно право за принудително изпълнение и упражняването на всяко право за принудително изпълнение дава повод за отделен изпълнителен процес като система от процесуални права и задължения, а множеството от изпълнителни правоотношения се разкрива ясно и безсъмнено при спиране или прекратяване на изпълнението относно някои от съединените притезания и продължаването на изпълнението на други“.*

[29] Разбира се, в случай че както първоначалният взискател, така и всички присъединени взискатели, чиито парични вземания се ползват с изпълнителна сила, са пасивни (не са поискали извършване на изпълнителни действия в продължение на две години), основанието за прекратяване по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК би настъпило по отношение на всички, с изключение на взискателите по вземане за

Съединяването на изпълнителни производства, до което се стига при присъединяването на кредитори по реда на глава 41 ГПК, не разкрива такава степен на сходство с института на другарството в исковия процес[30], която да обоснове правоприлагане по аналогия на закона (чл. 46, ал. 2, изр. 1 ЗНА) – от една страна, не е налице тъждество нито между материалните (паричните вземания на отделните кредитори), нито между процесуалните права (правото на принудително изпълнение) на активните страни в производството; от друга страна, юридическият факт, от който те се пораждат, не е един и същи. Въпреки това няма как да не се отбележи, че нито естеството на материалните правоотношения, защитавани в рамките на изпълнителния процес, нито изрично законово правило, каквото например е чл. 216, ал. 2 ГПК в рамките на исковия процес, налагат извод за неразделност и общност на изпълнителните дела на взискателите по начин, че да е задължително съгласието на всички взискатели, когато първоначалният желае да оттегли искането си за изпълнение или временно да преустанови принудителното изпълнение на своето вземане. Нещо повече, дори и в класическия случай на активно другарство в изпълнителния процес (например при няколко кредитори в условията на активна солидарност; сънаследници, желаещи да съберат наследствено вземане; цесионер и цедент, който е прехвърлил само част от вземането си в полза на цесионера, и др.) не би могло да се открие материалноправно основание за съвместна процесуална легитимация при упражняване правото на принудително изпълнение[31]. Несъмнено посочените по-горе примери са все примери за обикновено другарство, когато се касае за защита на вземанията в рамките на исково или заповедно производство[32]. Щом в

издръжка. Няма пречка перемпцията да настъпи и когато присъединеният взискател (с изключение на правоимащия по издръжка) е поискал прилагане на нов изпълнителен способ, непоискан от първоначалния взискател по делото (т.е. сам се е превърнал в първоначален взискател по способа).

[30] Вж. **Силяновски, Д.** Цит. съч., с. 20, който говори за „съединение на изпълнителни процеси“ и приема, че не може да се говори за другарство в процеса, защото нито една от предпоставките, които пораждат последното, не е налице.

[31] Съвсем отделен е въпросът за връщането на изпълнителния лист като вещ. В качеството си на процесуална ценна книга той удостоверява правото на принудително изпълнение на всеки един от другарите, поради което не може да се върне само на един от тях без съгласието на останалите.

[32] По арг. от мотивите и диспозитива на т. 5, б. в) от ТРОСГТК № 4/18.06.2014 по тълк. д. № 4/2013 на ВКС.

тези случаи правото на иск (респ. правото да се получи заповед за изпълнение) може да се упражнява самостоятелно от всеки от другарите[33], при липса на изрична нормативна повеля, която да предвижда друго, не съществува никакво формално логично обяснение положението в изпълнителния процес да е различно както когато се защитават парични вземания с общ източник или предмет (при класическото другарство), така – и дори още по-малко – когато се защитават самостоятелни парични вземания, чиито титуляри са различни (при присъединяването на кредитори).

Общото между отделните кредитори, както бе отбелязано погоре, е еднаквостта на имуществения обект, срещу който е насочено принудителното изпълнение. Общият факт, обединяващ съществуващите процесуалните правоотношения между всяка от страните по изпълнението и съдебния изпълнител, е прилагането на конкретен изпълнителен способ срещу имуществото на длъжника – чл. 457, ал. 2 и ал. 4, изр. 3 ГПК. Всички процесуално- и материалноправни последици на извършените от съдебния изпълнител изпълнителни действия, изграждащи законоустановен изпълнителен способ, ползват както първоначалния, така и присъединените взискатели (арг. от чл. 457, ал. 2, чл. 452, чл. 453 ГПК). Това нормативно единство изключва възможността който и да било от взискателите да упражнява или да погасява чужди процесуални права, реализирайки собствените си процесуални възможности, в т.ч. правото си да десезира изпълнителния орган – арг. и от чл. 26, ал. 2 ГПК. Логическото и систематичното тълкуване на разпоредбите на чл. 457, ал. 2, чл. 452, чл. 453 ГПК води до извода, че няма как по едноличната воля на когото и да било от взискателите (в т.ч. и на първоначалния) приложен изпълнителен способ да бъде прекратен по отношение на всички – **Решение № 85/11.05.2016 по гр. д. № 5643/2015, I г. о. ВКС**.[34] В противен случай

[33] Всеки от тях може да прекратява заведеното от него производство. По отношение на спирането обаче в доктрината се приема, че за да се спре исковото производство на основание чл. 229, ал. 1, т. 1 ГПК, е необходимо съгласието на всички страни (включително в случаите на другарство и главно встъпване) – вж. **Пунев, А.** Спиране на исковото производство. С., Сиби (Punev, A. Spirane na iskovoto proizvodstvo. S., Sibi), 2020, с. 44 и цитираната там правна литература.

[34] Цитирано по „Лексебра“ (www.lexebra.com). В него касационният състав възприема становището, че ако в производството участват като взискатели няколко лица, постановлението за възлагане няма да породи вещноправни последици само ако всички тези лица са поискали изпълнителното производство да бъде прекратено

защитата на паричните вземания, давана в рамките на изпълнителния процес, би била накърнена в противоречие с конституционна им закрила – чл. 17, ал. 3, чл. 56 Конституцията.

Досежно института на отлагането на принудителното изпълнение (в частност отлагането на публичната продан) следва да се направят няколко бележки. Първо, нито отменените, нито действащият процесуален закон съдържат норма, аналогична на чл. 713 ЗГС-1930 (отм.). Съгласно цитирания текст „проданта може да се отложи само по съгласие на всички ищци по изпълнението, които са обърнали вземанията си върху описаното имущество“. Второ, съществува разлика между институтите на отлагането и спирането, която е откроена още по отменената уредба на ЗГС-1930 (отм.)[35]. Трето, отлагането е акт по движение на делото, а не изпълнително действие в тесен смисъл – насрочването на изпълнителни действия за друга дата (което при принудителното изпълнение на парични вземания е характерно за многоактните изпълнителни способи, включващи опис/обявяване на публична продан) не засяга правото на принудително изпълнение на присъединените взискатели и не препятства възможността на всеки един от тях да поеме инициативата и да поиска завършването на способа, като в определени случаи внесе необходимите разноски по изпълнението.

IV. Последици за присъединените взискатели в изпълнителното производство при направено искане от първоначалния взискател за спиране/прекратяване в хипотезата на 432, ал. 1, т. 2, респективно чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК

При извеждането на отговора на поставения по тълк. д. № 2/ 2023 г. по описа на ОСГТК на ВКС въпрос не може да се подмине

преди приключване на публичната продан, тъй като съгласно чл. 457, ал. 1 ГПК присъединилият се взискател има същите права в изпълнителното производство, каквито има и първоначалният взискател, като извършените до присъединяването изпълнителни действия, включително и по извършване на публична продан на принадлежащ на длъжника недвижим имот, ползват и присъединения взискател.

[35] При отлагането на делото се запазва изцяло неговата висящност, процесуалните срокове не спират да текат и защитният орган (по-конкретно съдът) може да извършва всякакви процесуални действия – вж. **Пунев, А.** Цит. съч., с. 18 и цитираните от него автори. На разликата между „спирането“ и „отлагането“ настоява и **Живков, Н.** Цит. съч., 83 – 84.

и проблемът с последиците от прекратяването/спирането на изпълнението, настъпило по искане на първоначалния взискател (432, ал. 1, т. 2, респективно чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК).

Във всички случаи на присъединяване на други взискатели на същия длъжник, чиито парични вземания са удостоверени с подлежащ на изпълнение акт (ползват се с изпълнителна сила), съдебният изпълнител не може да вдигне наложените по искане на първоначалния взискател запори и възбрани. Извършените действия ползват и присъединилите се взискатели (чл. 457, ал. 2, чл. 452, чл. 453 ГПК), а вдигането на наложените обезпечителни мерки може да засегне техните права, тъй като в определени хипотези би могло да направи евентуални разпоредителни действия на длъжника противопоставими, осуетявайки/затруднявайки реалната защита на изпълняемите права.

Без значение за възможността да се продължи принудителното изпълнение (да се завърши вече приложен изпълнителен способ или да се приложи нов изпълнителен способ) е:

- видът на паричното вземане на присъединения взискател (частно или публично);
- както и неговият титуляр (физическо или юридическо лице, държавата или община);
- с какъв документ е удостоверена изпълнителната сила на вземането (изпълнителен лист; пряко изпълнително основание; удостоверение, че изпълнителният лист (а и прякото изпълнително основание – напр. влязло в сила постановление за разноски по изпълнението, издадено по повод изпълнение на непарични вземания по дял трети, гл. 47 и 48 ГПК), е приложен(о) по друго изпълнително дело; удостоверение по чл. 191, ал. 4 ДОПК; документи по чл. 10, ал. 2 ЗОЗ, чл. 622а, ал. 2 ГПК или по чл. 209, ал. 2 ДОПК).

Обективното право предвижда възможност да се започне изпълнително производство по реда на ГПК за всякакъв вид неудовлетворени парични притезания. Взискателят всякога е длъжен да представи пред съдебния изпълнител официален свидетелстващ документ, удостоверяващ, че изпълняемото право се ползва с изпълнителна сила (чл. 426, ал. 1 ГПК). Този документ може да бъде: изпълнителен лист, издаден въз основа на някое от непреките изпълнителни основания по чл. 404 ГПК (чл. 426, ал. 1, пр. 1 ГПК),

или всякакъв друг акт, подлежащ на изпълнение (чл. 426, ал. 1, пр. 2 ГПК): 1) пряко изпълнително основание (напр. постановление за определяне на равностойност по чл. 521, ал. 2 ГПК; извлечение от съответния регистър за вписано пристъпване към изпълнение по отношение на имущество, върху което е учреден особен залог, съгласно чл. 10, ал. 2, изр. 2 ЗОЗ); 2) препис от съдебно решение, постановено в друга държава, членка на Европейския съюз, заверен от постановилия го съд, и удостоверение, издадено съгласно чл. 53 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 (чл. 622а, ал. 2 ГПК); 3) препис от изпълнително основание по чл. 209, ал. 2 ДОПК, установяващо публично вземане. Всеки един от тези документи несъмнено може да послужи и за присъединяване на взискателя по реда на чл. 456 ГПК към вече образувано изпълнително производство, щом като законодателят предвижда, че е допустимо да се започне самостоятелно изпълнително производство въз основа на него.

Нормативната уредба предвижда изрично, че публичните вземания може да се възложат за събиране на съдебен изпълнител, като принудителното им изпълнение се извършва по реда на ГПК (чл. 163, ал. 4 ДОПК; чл. 4, ал. 2, изр. второ и чл. 9б ЗМДТ; чл. 2, ал. 2 ЗЧСИ). Щом публичният взискател разполага с правна възможност да започне изпълнително производство пред съдебен изпълнител въз основа на препис от подлежащ на изпълнение акт по чл. 209, ал. 2 ДОПК, като му възложи за събиране определени публични вземания, на още по-силно основание може да се присъедини към заведено от друг взискател изпълнително производство и да поиска принудително събиране на дължимите от длъжника публични вземания. По отношение на присъединяването на публичните вземания, за които публичният взискател разполага с признато право на принудително изпълнение, законът не провежда разлика, освен при присъединяването по право в рамките на конкретното изпълнително производство по ГПК. Разликата се състои в това, че присъединен по право (служебно, по почин на съдебния изпълнител) взискател е единствено държавата за дължимите ѝ от длъжника публични вземания, които са били съобщени от Национална агенция за приходите на съдебния изпълнител до извършване на разпределението (чл. 458 ГПК във вр. с чл. 191, ал. 3 ДОПК). С оглед упражняването на специалната привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД съдебният изпълнител е длъжен да вземе

предвид единствено публичните общински вземания за данък върху недвижимите имоти и моторните превозни средства на длъжника, срещу които е било предприето принудително изпълнение (така и мотивите и диспозитива на т. 4 от ТРОСГТК № 2/22.11.2022 г. по тълк.д. № 2/2021 г. на ВКС).

По отношение на удостоверението от съдебния изпълнител, че изпълнителният лист (съответно и прякото изпълнително основание, както е посочено по-горе) е приложен към друго изпълнително дело, обективното право също не провежда разлика в процесуалните права на присъединените взискатели – присъединилият се взискател има същите права в изпълнителното производство, каквито има първоначалният взискател (чл. 457, ал. 1 ГПК), в т.ч. да довърши вече приложен изпълнителен способ (като довнесе дължими разноски, когато такива се дължат), да поиска прилагането на нов изпълнителен способ и т.н.

Присъединяването с удостоверение намира своето логично обяснение в обстоятелството, че изпълнителният лист се издава в един екземпляр (чл. 408, ал. 1 ГПК), а взискателят може да провежда принудително изпълнение в друг район на действие в страната срещу друго имущество на длъжника, в т.ч. и срещу имуществото на трети лица, учредили обезпечения върху свое имущество за чужд дълг, срещу които изпълнителният лист важи (чл. 429, ал. 3 ГПК във вр. с т. 2 от ТРОСГТК № 4/11.03.2019 по тълк.д. № 4/2017 г. на ВКС). Отричането на възможността на подобни взискатели да поддържат висящността на изпълнителното производство, към което са се присъединили, само защото при присъединяването си са представили удостоверение, накърнява правото им на принудително изпълнение, в т.ч. и възможността да провеждат едновременно изпълнение срещу имущество на длъжника, което се намира в различни съдебни райони в страната. Подобно ограничение е в противоречие с конституционния принцип за равнопоставеност на носителите на правото на частна собственост – чл. 17, ал. 1 и 3 КРБ, в предметния обхват на който несъмнено попадат и вземанията[36]. Според задължителната по смисъла на чл. 14, ал. 6 ЗКС конституционна практика упражняването на правото на

[36] В този смисъл вж. РКС № 22/10.12.1996 по к. д. № 24/1996; РКС № 17/16.12.1999 по к. д. № 14/1999; РКС № 2/30.03.2000 по к. д. № 2/2000.

частна собственост включва и установената със закон процедура за събирането на вземанията[37].

Неравното третиране на публичен взискател (държавата и общината за дължимите им публични вземания) е в разрез с конституционното задължение по чл. 60, ал. 1 КРБ. Причината, която стои зад правния режим за облекченото им събиране (чл. 458 ГПК във вр. с чл. 191 ДОПК; чл. 163, ал. 4 ДОПК), се крие в нормалното функциониране на публичната власт и обществения интерес от целевото разходване на събраните публични средства.

Уреждайки конкуренцията между публичното (по ДОПК) и частното (по ГПК) принудително изпълнение, законодателят изрично предвижда, че изпълнението се провежда от изпълнителния орган, пръв наложил обезпечителни мерки – запор и възбрана (арг. от чл. 191, ал. 1 и 3 ДОПК; така и мотивите към т. 1 от ТРОСГТК № 2/2013 г. на ВКС). Ако се възприеме становището, че държавата не може да получи парична сума, добита от проведен изпълнителен способ, или да продължи принудителното изпълнение по вече приложени изпълнителни способи, въпреки че категорично разполага и с възможност да възложи публичните вземания за събиране по реда на ГПК (чл. 163, ал. 4 ДОПК), в много хипотези интересите на фиска биха били застрашени. Така например, ако единственият присъединен взискател по делото е държавата за дължимите ѝ от длъжника публични вземания, евентуално разпореждане от страна на длъжника с активите му, което е извършено след наложената обезпечителна мярка, би се оказало противопоставимо на държавата, в случай че се възприеме тезата, че изпълнението не може да продължи от кредитор без изпълнителен лист, а мерките следва да бъдат вдигнати служебно от съдебния изпълнител при прекратяване на изпълнението (чл. 433, ал. 3 ГПК). Същото неблагоприятно правно положение може да се наблюдава и ако се приеме, че сумата, получена например от запор на банкови сметки, наложен от съдебния изпълнител, следва да бъде върната на длъжника, а не изплатена на единствения присъединен към момента на получаването ѝ взискател в лицето на държавата – длъжникът би имал интерес да укрие паричните средства, а дължимите публични взема-

[37] Така изрично РКС № 19/21.12.1993 по к. д. № 11/93 г. и РКС № 2/30.03.2000 г. по к. д. № 2/2000 г.

ния, които всякога са присъединени по право в изпълнителното производство по ГПК (чл. 458 ГПК във вр. с чл. 191, ал. 3 и 4 ДОПК), биха се оказали неудовлетворени. Очевидно е, че подобен резултат е нетърпим.

Прочее подобно неравно третиране на взискателите, въпреки очевидната разпоредба на чл. 457, ал. 1 ГПК, би имало за последица шиканьозно упражняване на процесуални права (при сговор между първоначалния взискател и длъжника), а оттам – и увреждане на кредиторите, чиито вземания се ползват с конституционна закрила.

Удостоверението по чл. 456, ал. 3 ГПК и удостоверението по чл. 191, ал. 4 ДОПК са все официални свидетелстващи документи по смисъла на чл. 179, ал. 1 ГПК. Те имат за цел да очертаят предметните и личните предели на правото на принудително изпълнение за конкретното изпълняемо право. Тяхната доказателствена сила за съществуването на удостовереното с тях право на принудително изпълнение може всякога да бъде разрушена от заинтересован субект, който разполага с правен интерес (например длъжника или друг кредитор). Длъжникът всякога може да установи, че правото на принудително изпълнение е погасено например поради плащане на дълга по друго изпълнително производство, поради успешно оспорване на изпълняемото право (чл. 439, ал. 1 ГПК); длъжникът също така може да поиска замяна на обекта и начина на изпълнението (чл. 443 ГПК) или да възрази за несъразмерност на изпълнението (чл. 442а ГПК).

Изплащането на паричната сума по изпълнението, постъпила вследствие осребряване на вещ или събиране на вземане на длъжника, се предхожда от верига от процесуални действия, които по необходимост подготвят неговото законосъобразно реализиране: например запор/възбрана, призоваване за опис и извършване на опис, съобщения за обявена продан, изготвяне на постановление за възлагане и съобщаване за изготвянето му на правоимащите да го обжалват субекти, разпределение и т.н. Когато е налице такъв многоактен изпълнителен способ (например при изпълнението върху движими и недвижими вещи, върху обекти на индустриална собственост, върху акции и облигации), всеки от присъединените взискатели може да поиска да го продължи, като внесе необходимите разноски (в случай че такива се дължат) – арг. от чл. 510 *in*

fine ГПК. Завършването на започнатия по искане на първоначалния взискател начин на изпълнение е конкретен израз на процесуалното право на принудително изпълнение на всеки един от присъединените взискатели (чл. 457, ал. 1 ГПК).

Що се касае до присъединените по право взискатели съгласно т. 5 от ТРОСГТК № 2/2013 г. на ВКС[38], в полза на които е наложена предходна изпълнителна възбрана/изпълнителен запор, същите разполагат с право на принудително изпълнение, удостоверено с изпълнителен лист или друг акт, подлежащ на изпълнение, приложени по друго изпълнително дело. Присъединяването им по право е „затворено" в конкретния изпълнителен способ върху имуществото, срещу което е наложена мярката. За провеждането на други изпълнителни способи по делото, по което са били присъединени по право, е необходимо тези взискатели да се присъединят по реда на чл. 456, ал. 2 ГПК, като представят удостоверение, че листът или друг акт, подлежащ на изпълнение, са приложени към другото изпълнително дело.

V. Заключение

С оглед гореизложените съображения би могъл да се даде следният отговор на поставения по-горе правен въпрос, предмет на висящото тълк. д. № 2/2023 г. по описа на ОСГТК на ВКС:

Не е необходимо съгласие на присъединените взискатели в изпълнителното производство при направено искане от първоначалния взискател за спиране/прекратяване в хипотезата на 432, ал. 1, т. 2, респективно чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК.

[38] Възприетото общо официално тълкуване, по силата на което „всички кредитори, в чиято полза е допуснато обезпечение чрез налагане на запор или възбрана, се считат присъединени взискатели, когато изпълнението е насочено върху предмета на обезпечението, като е без значение дали запорът или възбраната са наложени в обезпечително или в изпълнително производство", повдига редица спорни въпроси, които не намират директен отговор в законовите разпоредби. На друго място съм имал повод да представя някои бележки във връзка с интерпретационното правило – вж. **Неков, Р.** Сила на изпълнено нещо в контекста на правното действие на възбраната. Бележки по отговора на въпрос № 5 от ТР № 2 от 26.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 2/2013 г. – В: Предизвикай: Изпълнителния процес! С., Сиела (Nekov, R. Sila na izpalneno neshto v konteksta na pravnoto deystvie na vazbranata. Belezhki po otgovora na vapros No. 5 ot Talkuvatelno reshenie No. 2 ot 26.06.2015 g. na OSGTK na VKS po talk. d. No. 2/2013 g. – Predizvikay: Izpalnitelnia protses! S., Siela), 2016, 54–69.

В тези случаи спирането или прекратяването на изпълнението настъпват единствено по отношение на първоначалния взискател.

Във всички случаи на присъединяване на други взискатели на същия длъжник, чиито парични вземания са удостоверени с подлежащ на изпълнение акт (ползват се с изпълнителна сила), съдебният изпълнител не може да вдигне наложените по искане на първоначалния взискател запори и възбрани, освен ако не е налице съгласие на всички присъединени взискатели (чл. 457, ал. 2, чл. 452, чл. 453 ГПК).

Всеки един от тези присъединени взискатели има право да получи припадащата му се парична сума, събрана от вече приложен изпълнителен способ срещу имуществото на длъжника. Когато са налице предпоставки за извършване на разпределение на събраната по изпълнителното дело сума (чл. 460 ГПК), съдебният изпълнител е длъжен да извърши разпределение, като включи в предмета на делото всички официално удостоверени парични вземания (както присъединените по инициатива на кредитор, докато разпределението не е изготвено (чл. 456, ал. 1 ГПК), така и присъединените по право (чл. 458 и чл. 459 ГПК)), независимо от техния вид и техния титуляр. Припадащите се на присъединен по право обезпечен кредитор суми от осребряване на обекта на обезпечението (върху който е наложена обезпечителна мярка по реда на чл. 389 и сл. ГПК или е налице ипотечно право, заложно право или право на задържане) се запазват по сметката на съдебния изпълнител и му се предават, след като представи изпълнителен лист или друг акт, подлежащ на изпълнение (чл. 459, ал. 2, изр. 2 във вр. с ал. 1 ГПК). Присъединеният по право кредитор, чието вземане не се ползва с изпълнителна сила към момента на разпределението, има право да обжалва разпределението, което накърнява неговите права (чл. 462 ГПК).

Всеки един от надлежно присъединените взискатели на същия длъжник, чието парично вземане е удостоверено с подлежащ на изпълнение акт (ползва се с изпълнителна сила), може да поиска завършването на започнат изпълнителен способ, както и прилагането на други допустими изпълнителни способи срещу имуществото на длъжника (чл. 457, ал. 1 във вр. с чл. 442 ГПК и чл. 133 ЗЗД). Без значение за упражняването на правото на принудително изпълнение е видът на изпълняемото право на присъединения взискател (частно или публично държавно или общинско парично

вземане), неговият титуляр (физическо лице, юридическо лице, държавата или община), както и документът, който удостоверява правото му на принудително изпълнение (изпълнителен лист; удостоверение по чл. 456, ал. 3 ГПК; друг акт, подлежащ на изпълнение, в т.ч. удостоверение по чл. 191, ал. 4 ДОПК, препис от изпълнително основание по чл. 209, ал. 2 ДОПК, пряко изпълнително основание, документи по чл. 622а, ал. 2 ГПК).

Присъединените по право взискатели въз основа на предходно наложена изпълнителна възбрана/изпълнителен запор съгласно т. 5 от ТРОСГТК № 2/2013 г. на ВКС, разполагат с право да довършат изпълнителния способ, започнат срещу обекта на обезпечението, и да участват в разпределението на сумата от осребряването му.